

Nr 268.

Godkänd av första kammaren den 30 maj 1919.

Godkänd av andra kammaren den 30 maj 1919.

Riksdagens skrivelse till Konungen i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändrad lydelse av §§ 6, 7, 9, 16, 19 och 21 riksdagsordningen och till övergångsstadgande däri jämte i ämnet väckta motioner, dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändrad lydelse av § 49 regeringsformen och §§ 18 och 24 samt § 38 mom. 1 riksdagsordningen jämte i ämnet väckta motioner.

(Första särskilda utskottets utlåtande nr 1.)

Till Konungen.

Genom en den 21 mars 1919 dagtecknad proposition, nr 358, har Eders Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt, i statsrådet fört protokoll, till riksdagens prövning i grundlagsenlig ordning framlagt ett vid propositionen fogat förslag till ändrad lydelse av §§ 6, 7, 9, 16, 19 och 21 riksdagsordningen och till övergångsstadgande däri, varjämte Eders Kungl. Maj:t meddelat, att Eders Kungl. Maj:t hade för avsikt att i samband med definitivt antagande av ovannämnda

Bihang till riksdagens protokoll 1919. 14 saml. Nr 268.

förslag förelägga riksdagen ett såsom bilaga till propositionen fogat förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen om val till riksdagen den 26 maj 1909.

Genom en likaledes den 21 mars 1919 dagtecknad proposition, nr 354, har Eders Kungl. Maj:t vidare, under åberopande av propositionen bilagt, i statsrådet fört protokoll, till riksdagens prövning i grundlagsenlig ordning framlagt ett vid propositionen fogat förslag till ändrad lydelse av § 49 regeringsformen och §§ 18 och 24 samt § 38 mom. 1 riksdagsordningen, varjämte Eders Kungl. Maj:t meddelat, att Eders Kungl. Maj:t hade för avsikt att i samband med definitivt antagande av sistnämnda förslag förelägga riksdagen dels ett förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen om val till riksdagen den 26 maj 1909, dels ett förslag till lag om rätt för vissa väljare att utan inställelse inför valförrättare avgiva valsedel vid val till riksdagens andra kammare, vilka bägge förslag såsom bilagor vidfogats propositionen.

De genom förevarande propositioner framlagda förslag till grundlagsändringar hava icke kunnat av riksdagen oförändrade antagas såsom vilande. Vad beträffar de ämnen, som beröras i de av Eders Kungl. Maj:t vid propositionerna fogade förslagen till lagar om ändrad lydelse av vallagen ävensom till lag om rätt för vissa väljare att utan inställelse inför valförrättare avgiva valsedel vid val till riksdagens andra kammare, har riksdagen funnit beslut härutinnan redan nu böra fattas. Riksdagen har sålunda i anledning av nämnda propositioner ävensom i ärendet väckta motioner

dels såsom vilande till vidare grundlagsenlig behandling antagit nedan meddelade förslag till ändrad lydelse av §§ 6, 7, 9, 16, 19, 21 och 24 riksdagsordningen och till övergångsstadgande däri,

dels, under förutsättning att ändring av riksdagsordningen i överensstämmelse med sistnämnda förslag blir av riksdagen i grundlagsenlig ordning beslutad och av Eders Kungl. Maj:t gillad, för sin del antagit lag om val till riksdagen av den lydelse här nedan angives.

Beträffande skälen till de sålunda vidtagna ändringarna får riksdagen hänvisa till riksdagens första särskilda utskotts av riksdagen godkända utlåtande nr 1.

De av riksdagen alltså i anledning av propositionerna nr 358 och 354 på sätt ovan sagts antagna förslag till grundlagsändringar samt lag införes här som följer:

1:o) **Förslag**

till ändrad lydelse av §§ 6, 7, 9, 16, 19, 21 och 24 riksdagsordningen och till övergångsstadgande däri.

§ 6.

1. Första kammarens ledamöter skola till ett antal av etthundra-femtio väljas av landstingens ledamöter och särskilt utsedda elektoror för de städer, som ej deltaga i landsting. Valet gäller för en tid av åtta år, räknade från januari månads början året näst efter det, under vilket valet skett.

2. För val till första kammaren är riket indelat i valkretsar. Stockholms stad och Göteborgs stad utgöra var för sig en valkrets. Annan stad, som ej deltagar i landsting, tillhör samma valkrets som det landstingsområde, vari staden förut ingått. Flera landstingsområden kunna sammanföras i en valkrets; men ej må landstingsområde delas å skilda valkretsar. Indelningen i valkretsar innehålles i vallagen.

3. För varje valkrets väljes efter folkmängden inom dess område en riksdagsman för varje fullt tal, motsvarande en etthundrafemtiondel av rikets folkmängd.

4. Därest det antal riksdagsmän, som med tillämpning av stadgandet i 3 mom. bör utses, icke uppgår till etthundrafemtio, skola, för ernående av detta antal, de valkretsar, vilkas folkmängd mest överskjuter de tal, som enligt samma mom. äro bestämmande för riksdagsmännens antal inom valkretsarna, vara berättigade att vardera välja ytterligare en riksdagsman.

5. Det antal riksdagsmän, varje valkrets enligt ovan angivna grunder äger utse, bestämmes vart tionde år av Konungen; dock må vad sålunda bestämmes icke lända till inskränkning i vald riksdagsmans rätt att under föreskriven tid utöva riksdagsmannakallet.

6. Äro icke, då tillämpning skall ske av den i 5 mom. nämnda bestämmelse, så många ledigheter inom kammaren, att valkretsar, för vilka ökning av antalet riksdagsmän bör äga rum, kunna samtidigt komma i åtnjutande av rättigheten att välja fullt antal riksdagsmän, skall, i avseende å ordningen för sagda rättighets utövning dessa valkretsar emellan, gälla till efterrättelse: att valkretsar, för vilka tillökningen i riksdagsmännens antal är grundad på stadgandena i 3 mom., äga företräde framför valkretsar, för vilka sådan tillökning härleder sig från

föreskrifterna i 4 mom.; att bland sådana valkretsar, vilka på grund av stadgandena i 3 mom. äga välja ökat antal riksdagsmän, den har företrädet, för vilken detta antal är störst eller, om antalet är lika för två eller flera valkretsar, den bland dem, vars folkmängd mest överskjuter de tal, som enligt samma mom. äro bestämmande för riksdagsmännens antal inom valkretsarna; att bland sådana valkretsar, vilka jämlikt 4 mom. äga utse ökat antal riksdagsmän, företrädet tillkommer den, för vilken det i samma mom. omnämnda folkmängdsöverskott är störst; samt att i de fall, där folkmängdsöverskottet, såsom lika stort för två eller flera valkretsar, ej kan tjäna till grund för bestämmande av företrädet dem emellan, detta skall avgöras genom lottning inför chefen för det departement, till vilket justitieärendena höra, i närvaro av tre bland fullmäktige i rikets bank och tre bland fullmäktige i riksgäldskontoret.

7. Tillhöra flera landstingsområden samma valkrets och är i något av områdena landstingsmännens antal större än som skolat utses, därest den för annat landstingsområde inom valkretsen vid landstingsmannaval gällande grund blivit tillämpad, då skola ej flera av landstingsmännen i förstnämnda område deltaga i valet av riksdagsmän än att valmännens antal svarar mot nyssberörda grund; och skall förty, då riksdagsmannaval för valkretsen skall förrättas, landstinget i det område till sådant antal bland tingets ledamöter utvälja dem, som skola deltaga i riksdagsmannavalet. Val, varom i detta mom. stadgas, sker proportionellt enligt de närmare grunder, som av Konungen och riksdagen gemensamt stiftad lag bestämmer. Varder landstingsman, som blivit utsedd till valman, förhindrad att fullgöra uppdraget, inkallas suppleant i den ordning, som beträffande förhinder för landstingsman i allmänhet gäller.

8. De i 1 mom. omförmälda elektorers utses för Stockholms stad och Göteborgs stad till lika antal med stadsfullmäktige samt för annan stad, som ej deltagar i landsting, till det antal, som efter folkmängden i staden eller i de särskilda valkretsar, vari den för valet må vara indelad, svarar mot den beträffande landstingsmannaval i allmänhet gällande grund.

9. Valrätt vid elektorsval tillkommer envar i kommunens allmänna angelägenheter röstberättigad från och med kalenderåret näst efter det, varunder han uppnått tjugusju års ålder. Valen äro omedelbara och, där två eller flera elektorers skola utses, proportionella. Varje röstande har lika röst. Vid val av elektorers skola jämväl utses suppleanter för dem. Närmare bestämmelser om elektorsval meddelas i vallagen.

10. Till elektor må endast den utses, som själv vid elektorsvalet äger rösträtt.

Elektor kan ej vara:

den som står under förmynderskap eller som är i konkurstillstånd;

den som är förklarad ovärdig att i rikets tjänst vidare nyttjas eller eljest på grund av honom ådömd straffpåföljd icke må utöva allmän befattning eller genom utslag, vilket ännu icke vunnit laga kraft, är dömd till straffpåföljd, varom sist förmåles, eller den som är ställd under framtiden för brott, vilket kan medföra sådan påföljd;

den som är förklarad ovärdig att inför rätta föra andras talan.

För valbarhet till suppleant erfordras samma egenskaper som för valbarhet till elektor.

11. Omfattar valkrets för val av ledamöter i första kammaren flera län eller delar av flera län, åligger Konungens befallningshavande i det av dessa län, som Konungen bestämmer, att med allt, som med valet har samband, taga den befattning, som enligt vad därom är stadgat tillkommer Konungens befallningshavande.

§ 7.

1. Valkretsarna indelas i åtta grupper. Denna indelning fastställs i vallagen.

2. Varje år under september månad skall inom en av de i 1 mom. nämnda grupper förrättas val för nästföljande åttaårsperiod. Vilken ordning härvid skall iakttagas mellan grupperna, därom stadgas i vallagen.

3. Har Konungen — — — utgången av den åttaårsperiod, för vilken — — — tillhör.

4. Har i en valkrets riksdagsman avgått före åttaårsperiodens slut, — — — i vallagen sägs. Skall — — — återstående tiden.

5. Skall plats, när åttaårsperioden — — — varde under åttonde året av sagda period, — — — löpande åttaårsperiod för samma valkrets.

6. Har i en valkrets riksdagsman avgått före åttaårsperiodens slut, — — — till årets slut.

§ 9.

Till ledamöter i första kammaren kunna endast väljas män och kvinnor, som uppnått — — — sin befattning.

§ 16.

Valrätt tillkommer en var man och kvinna, som är svensk undersåte och senast under nästföregående kalenderår uppnått tjugutre års ålder.

Valrätt må dock ej utövas av:

- a) den som står under förmynderskap eller som är i konkurstillstånd;
 b) den som är av allmänna fattigvården omhändertagen för varaktig försörjning;
 c) den som är från valrätten utesluten på grund av ådömd straffpåföljd;
 d) värnpliktig, som icke fullgjort de honom till och med utgången av sistförflutna kalenderåret åliggande värnpliktsövningar.
 Till efterrättelse — — — inträffar.

§ 19.

Till ledamöter i andra kammaren kunna endast utses män och kvinnor, som äga valrätt — — — någon av dessa.

§ 21.

Riksdagsman — — — lagtima riksdagar.
 Kvinna är berättigad att avsäga sig riksdagsmannauppsdrag, även om icke något av nu nämnda skäl är för handen.
 Avsägelse — — — Konungens befallningshavande.

§ 24.

Rösträtt må ej utövas av annan valberättigad än den, som vid valtilfälle personligen sig inställer; dock att dels sådan valberättigad, som genom frånvaro från valdistriktet till följd av yrkes- eller tjänsteförpliktelse är förhindrad att personligen inställa sig vid valtillfället, må, i den utsträckning och under de villkor, som stadgas i vallagen, utan sådan inställelse avgiva valsedel, dels ock make må, i den ordning, som stadgas i nyssnämnda lag, avgiva valsedel genom andra maken, därest denna är röstberättigad.

Övergångsstadgande.

Det år, varunder lagtima riksdag först sammanträder efter nya val i hela riket till andra kammaren, förrättade efter den 1 april 1919, kallas här nedan första valåret.

Riksdagsman i första kammaren, som är vald med tillämpning av de före första valåret gällande stadganden, äger ej med sin befattning fortfarande längre än till utgången av nämnda år. Inträffar dessförinnan

ledighet, skall sådan, med tillämpning av nyssnämnda stadganden, fyllas för den återstående tiden.

Val till första kammaren skall i hela riket förrättas under första valåret i september månad i den ordning, som för val, grundat på stadgandena i 7 § 2 mom., är föreskriven. För den grupp av valkretsar, vilken är den första enligt den i vallagen mellan grupperna stadgade ordning, gäller valet de åtta åren närmast efter första valåret, men för annan grupp för tiden från och med året närmast efter första valåret till ingången av gruppens närmaste åttaårsperiod.

Förordnar Konungen om nya val till första kammaren, innan val i åttonde gruppen förrättats för åttaårsperiod, skola de nya valen gälla för grupp, som valt för åttaårsperiod, till periodens utgång och för annan grupp till början av dess första åttaårsperiod.

Före ingången av september månad första valåret meddelar Konungen bestämmelse om antalet riksdagsmän i första kammaren för varje valkrets efter vad i 6 § 5 mom. sägs.

2:o) Lag

om val till riksdagen.

Om val till första kammaren.

Valkretsar och gruppindelning.

1 §.

För valen till första kammaren indelas riket i nitton valkretsar nämligen:

1. Stockholms stad.
2. Stockholms län och Uppsala län.
3. Södermanlands län och Västmanlands län.
4. Östergötlands län med Norrköpings stad.
5. Jönköpings län.
6. Kronobergs län och Hallands län.
7. Kalmar läns norra och södra landstingsområden samt Gottlands län.
8. Blekinge län och Kristianstads län.
9. Malmöhus län med Malmö stad och Hälsingborgs stad.

10. Göteborgs stad.
11. Göteborgs och Bohus län.
12. Älvsborgs län.
13. Skaraborgs län.
14. Värmlands län.
15. Örebro län.
16. Kopparbergs län.
17. Gävleborgs län med Gävle stad.
18. Västernorrlands län och Jämtlands län.
19. Västerbottens län och Norrbottens län.

2 §.

Valkretsarna indelas i följande grupper:

första gruppen: första och tolfte valkretsarna,
andra gruppen: andra och nittonde valkretsarna,
tredje gruppen: tredje och åttonde valkretsarna,
fjärde gruppen: fjärde och adertonde valkretsarna,
femte gruppen: femte, elfte och fjortonde valkretsarna,
sjätte gruppen: sjätte, tionde och femtonde valkretsarna,
sjunde gruppen: sjunde, trettonde och sextonde valkretsarna,
åttonde gruppen: nionde och sjuttonde valkretsarna.

Om elektorer för städer, som ej deltaga i landsting.

3 §.

Elektorer för stad, som icke deltagar i landsting, väljas för fyra år, räknade för Stockholms stad från och med den 1 april det år, under vilket valet skett, och för annan stad från och med den 1 januari året näst efter valet.

För Stockholms stad och Göteborgs stad tillämpas vid valet den valkretsindelning, som gäller för val av stadsfullmäktige. Annan stad, som ej deltagar i landsting, skall, därest folkmängden uppgår till minst 40,000 personer, indelas i valkretsar, med iakttagande därav, att i regel för varje valkrets kommer att utses minst fem, högst tio elektorer; att varje valkrets skall kunna omslutas med en sammanhängande gränslinje; att område, som vid val av stadsfullmäktige utgör en valkrets, ej må på skilda valkretsar fördelas; att antalet elektorer varder i den mån så utan olägenhet kan ske lika fördelat på de särskilda valkretsarna.

Indelningen i valkretsar, så ock det antal elektorer, som skall för varje

valkrets utses, fastställes efter ovan angivna grunder av Konungens befallningshavande.

4 §.

Vid val av elektorerna skall den för val av stadsfullmäktige gällande röstlängden ligga till grund; och ankomme på Konungen att i fråga om sådan längd meddela de särskilda föreskrifter, som erfordras för iakttagande av vad i riksdagsordningen stadgats om viss särskild ålder som villkor för rösträtt vid elektorsval.

Val av elektorerna förrättas i samband med val av stadsfullmäktige sålunda att röstberättigad, som önskar utöva rösträtt vid båda valen, skall vid ett och samma tillfälle avgiva sin röst beträffande vardera av dem.

Om överlåtande av rösträtt äge tillämpning vad i sådant hänseende gäller i fråga om val till stadsfullmäktige.

I fråga om valsättet skall, med de nedan i denna § stadgade undantag, vad om val till stadsfullmäktige gäller äga motsvarande tillämpning.

Å valsedel må upptagas högst dubbelt så många namn som det antal elektorerna, vilka skola utses för valkretsen. Upptager valsedel flera namn än sålunda är medgivet, anses de sista övertaliga namnen såsom obefintliga. Å valkuvert skall vara tydligt anbragt ordet »Elektorsval». Finnes nämnda ord anbragt å valsedel, skall detta icke föranleda vare sig att valsedeln ogillas eller att ordet anses utgöra eller tillhöra partibeteckning.

Kostnader för valets kungörande ävensom utgifter för valkuvert och stämplat skola gäldas av den kommun, för vilken valet äger rum.

5 §.

Rösterna sammanräknas på sätt för val av stadsfullmäktige är stadgat.

Sedan valet av elektorerna blivit avslutat, skola suppleanter utses sålunda att för elektor, vald för grupp, som endast tilldelats en plats, företagas två nya sammanräkningar inom denna grupp samt att för varje annan elektor företages en ny sammanräkning inom den grupp, för vilken han blivit vald. Har elektor fått sig tillerkänd plats från flera grupper, anses han vald för den grupp, från vilken plats först tilldelats honom.

De nya sammanräkningarna skola ske i den ordning, vari elektorerna blivit valda. Vid varje ny sammanräkning tages hänsyn blott till de valsedlar, vilka upptaga elektornas namn för själva elektorsvalet. Valsedel beräknas äga sitt ursprungliga röstvärde, och detta skall vid varje ny sammanräkning tillgodoräknas den av de förut ej valda, vilkens namn står främst å sedeln. Den, som erhållit högsta rösttalet, är vald till suppleant.

Vid valtillfället skall, särskilt för varje elektor, bestämmas den ordning, i vilken suppleanterna från den grupp, för vilken han valts, skola i hans ställe inkallas. Härvid iakttages, beträffande elektor, vald för grupp, som tilldelats endast en elektorsplats, att företräde tillkommer den av suppleanterna, som blivit tidigare vald, samt beträffande annan elektor, att suppleant, som utsetts genom den för elektorn företagna sammanräkning, intager plats framför annan suppleant, och att i övrigt företräde tillkommer suppleant, som blivit tidigare vald.

6 §.

Mellan lika röstetal eller jämförelsetal skall, där så erfordras, skiljas genom lottning.

Hava elektorer icke blivit till föreskrivet antal valda, skall, för utseende av felande antal elektorer jämte suppleanter, nytt val ofördröjligen anställas.

Äro elektorer valda till vederbörligt antal, men ej lika många suppleanter, skall vid valet bero.

7 §.

Vid avfattande av protokoll över elektorsval bör till ledning tjäna formulär, som av Konungen fastställas.

Samtliga valseklar skola läggas i förseglat omslag samt förvaras, till dess valet vunnit laga kraft eller, i händelse av besvär, dessa blivit avgjorda. Magistraten låter utan lösen skyndsamligen tillställa var och en elektor och suppleant ett utdrag av valprotokollet, i vad det den ene eller andre rör; gällande detta protokollsutdrag såsom fullmakt för den valde.

Valets utgång skall kungöras i den ordning, som i fråga om meddelanden från magistraten eljest är bruklig.

8 §.

Är någon missnöjd med elektorsval, må han däröver hos Konungen anföra underdåniga besvär, och skall han vid förlust av talan sist inom en månad efter den dag då valet avslutats, ingiva sina till Konungen ställda besvär till Konungens befallningshavande, som genom kungörelse, vilken i en eller flera av ortens mest spridda tidningar införes, utsätter viss kort tid, inom vilken underdånig förklaring över besvären må avlämnas till Konungens befallningshavande, varjämte Konungens befallningshavande från magistraten, som verkställt sammanräkningen, infordrar de avgivna valseklarna

samt övriga valet rörande handlingar. Sedan den för förklarings avgivande bestämda tid tilländagått, har Konungens befallningshavande att besvären jämte de förklaringar, som må hava inkommit, ävensom protokoll över valet, valsedlarna och övriga valet rörande handlingar ofördröjligen till Konungen insända för att i Dess regeringsrätt föredragas och avgöras.

Skiljes den valde från uppdraget, skall magistraten ofördröjligen underrättas.

9 §.

Underrättelse, som i 8 § sägs, kungör magistraten och inkallar, om icke i följd av besvär över valet annan person förklaras vara vald, till ordinarie elektor den suppleant, som enligt den vid valtillfället bestämda ordning bör i stället inträda.

Förklaras hela valförrättningen olaglig, föranstaltar magistraten om ofördröjligt företagande av nytt val. Vid det nya valet länder i tillämpliga delar till efterrättelse vad ovan om elektorsval stadgats.

10 §.

Utträder stad ur landsting, skall val av elektor första gången förrättas i samband med nästa allmänna val av stadsfullmäktige. Skall val till första kammaren äga rum för den valkrets, staden tillhör, innan elektorers sålunda blivit utsedda, skola de, som voro landstingsmän för staden vid tiden för dess utträde ur landsting, deltaga i valet i egenskap av elektor.

11 §.

Avgår elektor under den för honom bestämda tjänstgöringstiden, tillkännagiver magistraten sådant i den ordning, vari meddelanden från magistraten pläga kungöras, och inkallar till ordinarie elektor den suppleant, som enligt den mellan suppleanterna bestämda ordning bör i stället inträda.

Om valets förrättande och sammanräkning.

12 §.

1. Utgör landstingsområde egen valkrets, förrättas val till första kammaren, som grundar sig å stadgandena i 7 § 2 mom. riksdagsordningen, av landstinget vid lagtima möte; skall val äga rum jämlikt föreskrifterna i 7 § 3—6 mom. riksdagsordningen, sammanträder landstinget till urtima möte.

2. Omfattar valkrets ett landstingsområde jämte en eller flera städer, som ej deltaga i landsting, bestämmer Konungens befallningshavande tid och ställe för valet. Val, som grundar sig å stadgandena i 7 § 2 mom. riksdagsordningen, skall utsättas att äga rum i samband med landstingets lagtima möte, dock tidigast å andra dagen för mötet.

I fall, varom i detta mom. sägs, låter Konungens befallningshavande i god tid före valet tillkännagiva tid och ställe för valförrättningen i länskungörelserna ävensom meddela underrättelse till magistrat i stad, som tillhör valkretsen och ej deltagar i landsting. Magistraten låter personlig kallelse till valet minst åtta dagar förut tillställas envar för staden utsedd elektor.

3. Tillhöra landstingsområden inom samma valkrets olika län, bestämmer Konungen tid och ställe för valet. Konungens befallningshavande i vart och ett av länen inom valkretsen utfärdar kungörelse om valet och meddelar, där inom länet finnes stad, som ej deltagar i landsting, magistraten i sådan stad underrättelse för delgivande av kallelse, varom i 2 mom. sägs.

Inträffar för landstingsområde fall, varom i 6 § 7 mom. riksdagsordningen förmäles, sammanträder landstinget, där så erfordras, i god tid före valet till urtima möte för utseende av valmän såsom i nämnda mom. sägs.

4. Utgör stad egen valkrets, bestämmer Konungens befallningshavande dag för valet och underrättar magistraten i staden. Magistraten utfärdar i god tid före valet kungörelse, däri elektorerna kallas att å utsatt tid och ställe sammanträda för valets förrättande, samt låter delgiva envar elektor personlig kallelse såsom i 2 mom. sägs.

5. För deltagande i riksdagsmannaval åtnjuter elektor för stad samt, då val ej förrättas i samband med landstingsmöte, jämväl landstingsman av statsmedel dagtraktamente för varje förrättningsdag. Är valmannen ej bosatt å den ort där valet hålles, utgår jämväl dagtraktamente för varje resedag ävensom ersättning för resekostnaden. Traktamente och reseersättning, som nu sagts, utgå enligt samma grunder, som gälla i fråga om deltagande i landstings möte.

13 §.

Skall val, efter ty i 12 § är föreskrivet, äga rum vid annat tillfälle än under landstingsmöte och inträffar för landstingsman sådant hinder att han ej kan till valet sig inställa, åligger det honom att därom ofördröjligen underrätta Konungens befallningshavande i länet, vilken till deltagande i valet inkallar suppleant efter vad beträffande landsting är stadgat.

Är elektor för stad förhindrad att inställa sig till val, skall han ofördröjligen underrätta magistraten i staden, som till deltagande i valet inkallar vederbörande suppleant.

14 §.

Omfattar valkrets ej flera landstingsområden än ett, är landstingets ordförande valförrättare. Ingå flera landstingsområden i valkretsen, är valförrättare den till levnadsåren äldste av de ordförande i landsting, som deltaga i valet. I stad, som utgör egen valkrets, förrättas valet av magistratens ordförande.

Valmännen utse inom sig erforderligt antal personer att biträda valförrättaren.

15 §.

Val sker efter upprop. Valsedlarna skola vara av vitt papper utan kännetecken.

Å valsedel må före namnen utsättas partibeteckning (partinamn eller annan beteckning i ord för viss grupp av valmän eller för viss meningsriktning).

Namnen skola å valsedeln uppföras i en följd, det ena under det andra, och må utgöra högst två utöver det antal riksdagsmän valet avser. Av namnen anses så många, från början räknat, som motsvara antalet riksdagsmän, avse själva riksdagsmannavalet och de övriga allenast val av efterträdare åt avgången riksdagsman. Har å valsedeln medelst en linje avskilts ett mindre antal namn, från början räknat, anses dock allenast de sålunda avskilda främsta namnen avse själva riksdagsmannavalet.

16 §.

Omedelbart efter slutad omröstning verkställes prövning av valsedlarnas giltighet samt anteckning och sammanräknande av de avgivna rösterna.

17 §.

Ogill är valsedel:
till vilken använts annat än vitt papper;

å vilken finnes något kännetecken, som kan antagas vara med avsikt där anbragt;
vilken upptager partibeteckning å annat ställe än ovanför namnen.

18 §.

Upptager valsedel namn på någon, som ej är valbar, eller framgår avseende å något där förekommande namn ej fullt otvetydigt, vem som därmed åsyftas, eller är något namn å sedeln överstruket, anses sådant namn såsom obefintligt.

Finnas å valsedel flera namn än som enligt 15 § är medgivet, anses de sista övertaliga namnen såsom obefintliga.

Valsedel, som lyder å färre namn än det antal riksdagsmän valet avser, vare ändock giltig.

19 §.

För rösternas sammanräknande skola valsedlarna ordnas i grupper. Valsedlar utan partibeteckning utgöra tillsammans en grupp (den fria gruppen). Valsedlar med partibeteckning ordnas så, att sedlar med samma beteckning bilda en grupp (partigrupp).

Inom varje grupp skall, till den utsträckning, som för utseendet av stadgat antal riksdagsmän är nödig, genom särskilda sammanräkningar bestämmas ordning mellan de namn å gruppens valsedlar, vilka, enligt vad i 15 § sägs, avse själva riksdagsmannavalet.

Härvid iakttages i fråga om den fria gruppen:

1:o) Vid första sammanräkningen gäller varje valsedel såsom hel röst. Det namn, som fått högsta rösttalet, bliver det första i ordningen.

2:o) Vid varje följande sammanräkning gäller valsedel, vars röstvärde icke tillgodoräknats något namn, som erhållit rum i ordningen, såsom hel röst. Annan valsedel gäller som halv röst, där ett av de namn, vilka röstvärdet tillgodoräknats, erhållit rum i ordningen; såsom tredjedels röst, där två av namnen uppförts i ordningen; såsom fjärdedels röst, där tre av namnen uppförts i ordningen; och så vidare efter samma grund. För varje gång kommer det namn närmast i ordningen, som erhållit högsta rösttalet.

I fråga om partigrupp iakttages:

1:o) Upptaga valsedlar till antal av mer än hälften av hela antalet valsedlar inom gruppen (gruppens rösttal) samma första namn, bliver detta namn det första i ordningen; upptaga valsedlar, som hava samma

första namn och utgöra mer än två tredjedelar av gruppens rösttal, jämväl samma andra namn, bliver detta namn det andra i ordningen; upptaga valsedlar, som hava samma första och samma andra namn samt utgöra mer än tre fjärdedelar av gruppens rösttal, jämväl samma tredje namn, bliver detta namn det tredje i ordningen; och så vidare efter samma grunder.

2:o) I den mån ordningen inom gruppen icke kan genom sammanräkningar enligt nyss angivna grunder bestämmas, skall vad här ovan är i fråga om den fria gruppen stadgat äga motsvarande tillämpning.

Vid varje sammanräkning skola föras anteckningar, utvisande, där de i fråga om den fria gruppen stadgade grunder tillämpats, röstvärdet för de olika valsedlarna samt det rösttal, som för varje namn uträknats, men eljest antalet av de valsedlar, som upptaga samma första namn eller samma första och andra namn, och så vidare.

20 §.

1. Skola två eller flera platser besättas, fördelas de mellan de olika valsedelgrupperna sålunda, att platserna, en efter annan, tilldelas den grupp, vilken för varje gång uppvisar det största av nedan angivna jämförelsetal. Plats, som blivit en grupp tilldelad, besättes genast så, att gruppens första plats tillerkännes den, vars namn är det första i ordningen inom gruppen, gruppens andra plats den, som bär andra namnet i ordningen, gruppens tredje plats den, som bär tredje namnet i ordningen, och så vidare efter samma grund, ändå att den, som är berättigad till platsen, redan fått sig tillerkänd plats från en eller flera andra grupper.

För den fria gruppen är jämförelsetalet det högsta rösttalet vid den enligt 19 § företagna första sammanräkningen inom gruppen, så länge gruppen ännu icke fått sig någon plats tilldelad; därefter högsta rösttalet vid andra sammanräkningen, så länge gruppen erhållit allenast en plats; och så vidare i fortsatt följd.

För partigrupp är jämförelsetalet lika med gruppens rösttal, så länge gruppen ännu icke fått sig någon plats tilldelad. Därefter beräknas jämförelsetalet för varje gång så, att gruppens rösttal delas med det tal, som motsvarar antalet av de gruppen tilldelade platser, ökat med 1. Har samma person erhållit platser från två grupper (partigrupper eller partigrupp och den fria gruppen), skall dock, vid beräkning av det antal

platser som utdelats, vardera platsen anses blott såsom en halv plats; har någon erhållit platser från tre grupper, anses varje sådan plats såsom en tredjedels plats; och så vidare efter samma grund.

Har en grupp redan fått sig tilldelad plats så många gånger, som motsvarar antalet av de namn å gruppens valsedlar, vilka, enligt vad i 15 § sägs, avse själva riksdagsmannavalet, varde den från vidare jämförelse utesluten.

2. Skall blott en plats besättas, tillfaller platsen den, vars namn står främst i ordningen inom den grupp, som, enligt vad i 1 mom. sägs, har största jämförelsetalet.

21 §.

Där någon, som blivit vald till riksdagsman, vid valtillfället avsäger sig uppdraget, skall valförrättaren genast företaga ny röstsammanräkning inom den valsedelgrupp, för vilken den avgångne blivit vald. Blev den avgångne vald för flera grupper, skall sammanräkningen ske inom den grupp, från vilken plats först tilldelats honom.

Vid den nya sammanräkningen tages hänsyn blott till de valsedlar, vilka upptaga den avgångnes namn för själva riksdagsmannavalet. Varje valsedel gäller såsom hel röst, och röstvärdet skall tillgodoräknas den av de förut ej valde, vilkens namn står främst på sedeln.

Den, som erhållit högsta rösttalet, är vald i den avgångnes ställe.

Skulle jämväl sålunda utsedd riksdagsman vid valtillfället avsäga sig uppdraget, förfares på enahanda sätt; och skall vid den nya röstsammanräkningen såsom förut hänsyn tagas blott till de valsedlar, vilka upptaga den först avgångnes namn för själva riksdagsmannavalet.

22 §.

Mellan lika rösttal eller jämförelsetal skall, där så erfordras, skiljas genom lottning.

23 §.

Hava vid valet riksdagsmän icke blivit till föreskrivet antal utsedda, anställas genast nytt val för besättande av den eller de återstående platserna.

24 §.

Vid valet skall föras protokoll, i vilket antecknas utom annat, som vid förrättningen förekommit, huru många giltiga och ogiltiga valsedlar avgivits, de olika grupper, i vilka valsedlarna blivit ordnade, antalet giltiga valsedlar i varje grupp, den ordning mellan namnen å valsedlarna, vilken inom varje grupp blivit bestämd, partigruppernas rösttal, de övriga jämförelsetal, som varit bestämmande vid fördelningen av platserna mellan grupperna, det antal platser, som tilldelats varje grupp, samt slutligen de valda riksdagsmännens namn.

De avgivna valsedlarna skola av valets förrättare inläggas, de godkända och de underkända var för sig, under försegling samt, jämte de enligt 19 § gjorda anteckningar och valprotokollet ofördröjligen insändas till den Konungens befallningshavande, som enligt vad i riksdagsordningen stadgas har att taga befattning med valet. Sker insändandet med allmänna posten, skall försändelsen assureras.

25 §.

Fullmakt för vald riksdagsman underskrives av valförrättaren jämte två av valmännen. Sådan fullmakt skall hava följande lydelse:

»I kraft av det riksdagsmannaval, som i N. N. »valkrets blivit den — — — (dag, månad, år) — — — förrättat, varder» N. N. »härigenom befullmäktigad att för en tid av åtta år, räknade från och med den 1 januari nästkommande år» (eller, där valet skett enligt 7 § 3—6 mom. riksdagsordningen: »för tiden till den 1 januari år — — —») »vara ledamot av riksdagens första kammare.» Ort och tid.

26 §.

Har riksdagsman annorledes än i 21 § sägs avgått före utgången av den tid, för vilken han blivit vald, och skall platsen besättas från den valkrets, som utsett den avgångne, då skall Konungens befallningshavande vid offentlig förrättning, som hålles så snart ske kan och varom underrättelse minst åtta dagar förut meddelas genom anslag och medelst tryck så som med Konungens befallningshavandes kungörelser vanligen

förfares, verkställa ny röstsammanräkning enligt de i 21 § angivna grunder. Den, som erhållit högsta rösttalet, inträde såsom ledamot i den avgångnes ställe. Mellan lika rösttal skilje lotten.

Efter sammanräkningens avslutande skola valsedlarna åter inläggas under förseglning.

27 §.

Vid förrättning, som i nästföregående § avses, skall Konungens befallningshavande i protokoll upptaga de föreliggande omständigheterna samt vilken på grund därav skall inträda i den avgångnes ställe. Sedan detta protokoll vid förrättningen upplästs, utfärde Konungens befallningshavande omedelbart fullmakt för den sålunda utsedde.

Sådan fullmakt skall vara av följande lydelse:

»Sedan» N. N. »blivit för» N. N. *valkrets* »utsedd till ledamot av riksdagens första kammare för en tid av åtta år, räknade från och med den 1 januari år» (eller där den avgångne blivit utsedd jämlikt § 7 mom. 3—6 riksdagsordningen: »för tiden till den 1 januari år») »men denna plats blivit ledig, har vid förrättning enligt 26 § av lagen om val till riksdagen» N. N. »blivit utsedd att inträda såsom ledamot av nämnda kammare för tiden till den 1 januari år; varom detta länder till bevis och fullmakt». Ort och tid.

28 §.

Finnes i fall, som i 26 § avses, å där omförmälta valsedlar icke namn å någon, som kan inträda såsom ledamot i den avgångnes ställe, då skall nytt val anställas för besättande av den lediga platsen.

Omfattar valkretsen landstingsområden, tillhörande olika län, skall Konungens befallningshavande, som förrättar röstsammanräkningen, hos Konungen anmäla behovet av nytt val för ledighetens fyllande.

29 §.

Om besvär över val till första kammaren är stadgat i riksdagsordningen.

Om val till andra kammaren.

Valkretsar.

30 §.

För valen till andra kammaren indelas riket i femtiosex valkretsar, nämligen:

1. Stockholms stads första valkrets, innefattande Nikolai, Kungsholms, Bromma, Maria, Katarina och Brännkyrka territoriella församlingar;
2. Stockholms stads andra valkrets, innefattande Klara, Jakobs, Johannes, Adolf Fredriks, Gustav Vasa, Mattei, Engelbrekts, Hedvig Eleonora och Oskars territoriella församlingar;
3. Stockholms läns södra valkrets, innefattande Sotholms, Svartlösa, Öknebo, Färentuna och Sollentuna härad, Danderyds, Åkers och Värmdö skeppslag samt städerna Södertälje, Vaxholm och Djursholm;
4. Stockholms läns norra valkrets, innefattande Långhundra, Årtinghundra, Seminghundra, Vallentuna, Lyhundra och Sjuhundra härad, Bro och Vätö, Frötuna och Länna samt Väddö och Häverö skeppslag, Frösåkers och Nardinghundra härad samt städerna Norrtälje, Östhammar, Öregrund och Sigtuna;
5. Uppsala län;
6. Södermanlands läns norra valkrets, innefattande Väster-Rekarne, Öster-Rekarne, Åkers och Selebo härad samt städerna Eskilstuna, Torshälla, Strängnäs och Mariefred;
7. Södermanlands läns södra valkrets, innefattande Oppunda, Villåttinge, Jönåkers, Rönö, Hölebo och Daga härad samt städerna Nyköping och Trosa;
8. Östergötlands läns norra valkrets, innefattande Aska, Finspånga läns, Björkekind, Östkinds, Lösings och Bråbo härad, Memmings härad utom Borgs kommun, Hammarkinds och Skärkinds härad samt städerna Motala och Söderköping;
9. Norrköpings och Linköpings valkrets, innefattande Norrköpings stad med Borgs kommun samt Linköpings stad;
10. Östergötlands läns södra valkrets, innefattande Dals, Bobergs, Lysings, Göstrings, Vifolka, Valkebo, Gullbergs, Åkerbo, Bankekind, Hanekinds, Kinda och Ydre härad samt städerna Vadstena och Skeninge;

11. Jönköpings läns östra valkrets, innefattande Norra Vedbo, Södra Vedbo, Östra och Västra härad samt Eksjö stad;
12. Jönköpings läns västra valkrets, innefattande Tveta, Vista, Mo, Östbo och Västbo härad samt städerna Jönköping, Gränna, Huskvarna och Nässjö;
13. Kronobergs läns östra valkrets, innefattande Konga, Uppvidinge, Norrvidinge och Kinnevalds härad samt Växjö stad;
14. Kronobergs läns västra valkrets, innefattande Allbo och Sunnerbo härad;
15. Kalmar läns norra valkrets, innefattande länets norra lands- tingsområde;
16. Kalmar läns södra valkrets, innefattande länets södra lands- tingsområde;
17. Gottlands län;
18. Blekinge län;
19. Kristianstads läns nordvästra valkrets, innefattande Södra Åsbo, Bjäre, Norra Åsbo, Västra Göinge och Östra Göinge härad samt städerna Ängelholm och Hässleholm;
20. Kristianstads läns sydöstra valkrets, innefattande Villands, Gärds, Albo, Ingelstads och Järrestads härad samt städerna Kristianstad och Simrishamn;
21. Malmöhus läns norra valkrets, innefattande Luggude, Rönne- bergs och Onsjö härad;
22. Malmöhus läns mellersta valkrets, innefattande Harjagers, Frosta, Färs, Torna och Bara härad;
23. Malmöhus läns södra valkrets, innefattande Oxie, Skytts, Vem- menhögs, Ljunits och Herrestads härad samt städerna Ystad, Trälleborg och Skanör med Falsterbo;
24. Städerna Hälsingborg, Landskrona och Lund;
25. Malmö stad;
26. Hallands län;
27. Göteborgs och Bohus läns södra valkrets, innefattande Askims, Västra Hisings, Östra Hisings, Sävedals, Inlands Södre, Inlands Nordre, Inlands Fräkne, Inlands Torpe, Tjörns, Orusts östra och Orusts västra härad samt städerna Marstrand och Kungälv;
28. Göteborgs och Bohus läns norra valkrets, innefattande Lane, Tunge, Stångenäs, Sörbygdens, Sotenäs, Kville, Tanums, Bullarens och Vette härad samt städerna Uddevalla, Lysekil och Strömstad;
29. Göteborgs stad;

30. Älvsborgs läns norra valkrets, innefattande Nordals, Sundals, Valbo, Tössbo och Vedbo härad samt Åmåls stad;

31. Älvsborgs läns mellersta valkrets, innefattande Flundre, Väne, Bjärke, Vätle, Ale, Kullings och Gäsene härad samt städerna Vänersborg, Alingsås och Trollhättan;

32. Älvsborgs läns södra valkrets, innefattande Ås, Kinds, Redvägs, Marks, Vedens och Bollebygds härad samt städerna Borås och Ulricehamn;

33. Skaraborgs läns norra valkrets, innefattande Vadsbo, Kåkinds, Valle, Kinne och Kinnefjärdings härad samt städerna Mariestad, Skövde, Hjo och Lidköping;

34. Skaraborgs läns södra valkrets, innefattande Åse, Viste, Barne, Laske, Kållands, Skånings, Vilske, Gudhems, Vartofta och Frökinds härad samt städerna Skara och Falköping;

35. Värmlands läns norra valkrets, innefattande Älvdals och Fryksdals härad;

36. Värmlands läns östra valkrets, innefattande Färnebo, Ölme, Visnums, Väse, Nyeds, Kils och Karlstads härad samt städerna Karlstad, Kristinehamn och Filipstad;

37. Värmlands läns västra valkrets, innefattande Grums, Gillbergs, Näs, Nordmarks och Jösse härad;

38. Örebro läns norra valkrets, innefattande Nora och Hjulsjö, Grythytte och Hällefors, Nya Kopparbergs samt Lindes och Ramsbergs bergslag, Fellingsbro, Glanshammars och Örebro härad ävensom städerna Örebro, Nora och Lindesberg;

39. Örebro läns södra valkrets, innefattande Karlskoga bergslag, Kumla, Grimstens, Hardemo, Edsbergs, Sundbo, Askers och Sköllersta härad samt Askersunds stad;

40. Västmanlands läns östra valkrets, innefattande Torstuna, Simtuna, Över-Tjurbo, Våla, Ytter-Tjurbo, Siende, Tuhundra och Norrbo härad samt städerna Västerås och Sala;

41. Västmanlands läns västra valkrets, innefattande Åkerbo härad, Skinnskattebergs och Gamla Norbergs bergslag, Vagnsbro och Snevringe härad samt städerna Arboga och Köping;

42. Kopparbergs läns östra valkrets, innefattande Folkare härad, Hedemora tingslag och Falu domsagas norra tingslag ävensom städerna Falun, Hedemora och Säter;

43. Kopparbergs läns västra valkrets, innefattande Falu domsagas södra, Västerbergslags samt Näs och Malungs tingslag;

44. Kopparbergs läns norra valkrets, innefattande Leksands och Gagnefs, Rättviks, Mora, Orsa, Älvdals samt Särna och Idre tingslag;

45. Gästriklands valkrets, innefattande Gästriklands östra och Gästriklands västra tingslag samt Gävle stad;

46. Hälsinglands södra valkrets, innefattande Bollnäs och Alatingenslag samt Söderhamns stad;

47. Hälsinglands norra valkrets, innefattande Ljusdals, Arbrå och Järvsö, Enångers, Bergsjö och Forsa samt Delsbo tingslag ävensom Hudiksvalls stad;

48. Medelpads valkrets, innefattande Medelpads västra domsaga, Njurunda, Sköns, Indals och Ljustorps tingslag samt Sundsvalls stad;

49. Ångermanlands södra valkrets, innefattande Säbrå, Stigsjö, Viksjö, Häggdångers, Gudmundrå, Högsjö och Hemsö kommuner, Boteå, Sollefteå, Ramsele och Resele samt Fjällsjö tingslag ävensom Härnösands stad;

50. Ångermanlands norra valkrets, innefattande Nora, Bjärträ och Skogs kommuner, Nätra, Nordingrå samt Själevads och Arnäs tingslag ävensom Örnsköldsviks stad;

51. Jämtlands läns södra valkrets, innefattande Svegs, Hede, Bergs, Ragunda samt Revsunds, Brunflo och Näs tingslag ävensom Östersunds stad;

52. Jämtlands läns norra valkrets, innefattande Undersåkers och Offerdals, Sunne, Ovikens och Hallens, Lits och Rödöns samt Hammerdals tingslag;

53. Västerbottens läns södra valkrets, innefattande Nordmalings och Bjurholms, Umeå, Degerfors, Lycksele lappmarks och Åsele lappmarks tingslag samt Umeå stad;

54. Västerbottens läns norra valkrets, innefattande Nysätra, Burträsk, Skellefteå samt Norsjö och Malå tingslag ävensom Skellefteå stad;

55. Norrbottens läns södra valkrets, innefattande Piteå, Älvsby, Arvidsjaur lappmarks, Arjeplogs lappmarks, Neder-Luleå, Över-Luleå samt Jockmocks lappmarks tingslag ävensom Piteå och Luleå städer;

56. Norrbottens läns norra valkrets, innefattande Råneå, Neder-Kalix, Över-Kalix, Gällivare lappmarks, Jukkasjärvi lappmarks, Kare-suando lappmarks, Pajala, Korpilombolo, Över-Torneå och Neder-Torneå tingslag.

Om valdistrikt och om valnämnd.

31 §.

I valkrets, som innefattar flera kommuner, förrättas val kommunvis, därvid varje kommun bildar ett valdistrikt; dock att kommun, som till följd av folkmängdens storlek, samfärdsförhållandena eller andra orsaker finnes icke lämpligen böra utgöra ett enda valdistrikt, må delas i två eller flera. Höra på landet delar av samma kommun till olika valkretsar, bildar varje del ett valdistrikt.

Valkrets, som består av en stad eller del av stad, bildar ett valdistrikt; dock må, där så finnes lämpligt, sådan valkrets delas i två eller flera valdistrikt.

32 §.

1. Vill någon i kommunen eller, beträffande stad, som är delad i valkretsar, i valkretsen boende och till deltagande i riksdagsmannaval berättigad väcka förslag om sådan delning av valdistrikt som i 31 § sägs, eller om upphävande av eller ändring i redan skedd delning, göre framställning till Konungens befallningshavande. Ej må framställning bifallas med mindre yttrande inhämtats från kommunalstämma eller i stad magistrat och stadsfullmäktige. Skall kommun på landet delas, må delar av samma by eller hemman ej utan synnerliga skäl förläggas till olika valdistrikt. I beslut om delning av valdistriktet skall jämväl angivas tiden för beslutets ikraftträdande, och varde beslutet av Konungens befallningshavande kungjort.

2. Över beslut, som i 1 mom. avses, må besvär anföras i den ordning, som är bestämd för överklagande av Konungens befallningshavandes utslag i mål, vilka bedömas efter förordningarna om kommunalstyrelse.

33 §.

För varje valdistrikt å landet skall finnas en valnämnd av fem inom distriktet boende personer. Ordförande i denna nämnd jämte suppleant för honom förordnar Konungens befallningshavande årligen före februari månads utgång. De fyra ledamöterna jämte två suppleanter väljas å första ordinarie kommunalstämma varje år i den ordning, som om nämndemansval är stadgad. Det åligger kommunalstämmans ordförande att ofördröjligen utan lösen låta tillställa en var av de valda

ledamöterna och suppleanterna i valnämnden ett utdrag av stämmoprotokollet, i vad dem rörer. Om de personers namn och bostad, som blivit till ordförande och suppleant för honom utsedda, låter Konungens befallningshavande i länskungörelserna meddela underrättelse.

34 §.

I valnämnden skola minst två ledamöter utom ordföranden vara närvarande. Såsom nämndens beslut gäller den mening, om vilken de flesta röstande sig förena, eller, vid lika rösttal, den mening, ordföranden biträder.

Vid valnämndens sammanträden föres protokoll av ordföranden.

35 §.

Av kommunalstämma lämnat uppdrag att vara ledamot eller suppleant i valnämnd må ej annan avsäga sig, än ämbets- eller tjänsteman, som av sin befattning är hindrad att uppdraget fullgöra; den, som uppnått sextio års ålder; samt den, vilken eljest uppgiver hinder, som av stämman godkännes.

Kvinna är berättigad att avsäga sig sådant uppdrag, även om icke något av nu nämnda skäl är för handen.

36 §.

Menar någon att val av ledamot eller suppleant i valnämnd icke skett i laga ordning, eller vill någon klaga däröver att av honom gjord avsägelse av uppdrag, som i 35 § avses, icke godkänts, äge han att hos Konungens befallningshavande anföra besvär före klockan 12 å femtonde dagen, i förra fallet från den dag, då valet hölls, och i senare fallet från den dag, då det beslut meddelades, däri rättelse sökes; och må över Konungens befallningshavandes utslag i sådant mål klagan ej föras.

Om röstlängd.

37 §.

För varje valdistrikt skall röstlängd upprättas, på landet och i stad, där magistrat ej finnes, av den tjänsteman som verkställer debite-

ring av utskylderna till kronan, samt i annan stad av magistraten eller, där särskilda tjänstemän äro för nämnda debitering förordnade, av dessa under magistratens inseende.

38 §.

Röstlängd upprättas före den 25 juni varje år och skall efter mantalslängden för samma år upptaga alla invånare inom valdistriktet, vilka uppnått eller under kalenderåret uppnå en ålder av tjugutre år. Envar sådan person, om vilken upplysning ej vinnes, att han den 10 juni brister i något av vad lag stadgar såsom villkor för rösträtt, antecknas i längden såsom röstberättigad; dock att i fråga om den, som först under kalenderåret uppnått eller uppnår en ålder av tjugutre år, anmärkes, att rösträtt ej tillkommer honom förr än efter utgången av löpande kalenderår.

Närmare föreskrifter i avseende å röstlängdens upprättande, så ock om skyldighet för vederbörande myndigheter att lämna erforderliga uppgifter till införande i längden meddelas av Konungen.

39 §.

Senast den 25 juni skall röstlängd vara avsänd eller avlämnad för landet till ordföranden i valnämnden och i stad till magistraten, där denna ej själv verkställt upprättandet.

Envar, som det åstundar, äger att under behörig tillsyn taga del av röstlängden ävensom göra avskrift därav.

40 §.

Från och med den 3 till och med den 9 juli skall röstlängden vara å lämpligt ställe inom valdistriktet under behörig tillsyn framlagd för granskning. Det åligger valnämndens ordförande eller magistraten att ej mindre senast den 25 juni kungöra, på sätt i 41 § sägs, tid och ställe för framläggandet än även ofördröjligen till envar i röstlängden upptagen person, som däri icke antecknats såsom röstberättigad, härom med allmänna posten sända underrättelse med angivande av den eller de omständigheter, på grund varav han från rösträtt uteslutits. Till dem, vilka åtnjuta fattigunderstöd eller sakna stadigt hemvist, vare dock ej nödigt att sända underrättelse.

I kungörelse samt underrättelse, varom i denna § förmäles, skall jämväl angivas tiden, inom vilken anmärkning mot röstlängd för att upptagas till prövning bör, jämlikt 42 § här nedan, vara till valnämndens ordförande eller magistraten inlämnad, samt tid och ställe för prövning enligt 45 § av sålunda gjorda anmärkningar.

41 §.

Kungörelse samt underrättelse, varom i 40 § förmäles, skola avvattas enligt formulär 1 och 2 vid denna lag. Blanketter till nämnda underrättelse tillhandahållas vederbörande av Konungens befallningshavande.

Kungörelsen skall uppläsas i kyrkan och, där så kan ske, i ortstidningar införas.

42 §.

Vill någon, vilken rösträtt enligt längden ej tillkommer, för sig påstå sådan rätt, eller anser någon, att annan icke må vara däri upptagen såsom röstberättigad, äger han att sina anmärkningar, skriftligen avfattade och åtföljda av de bevis han vill åberopa, ingiva till valnämndens ordförande eller magistraten sist den 15 juli före klockan 12 på dagen.

43 §.

Har någon i rätt tid gjort anmärkning däremot, att annan i röstlängden upptagits såsom röstberättigad, skall härom till denne av valnämndens ordförande eller magistraten ofördröjligen med allmänna posten sändas underrättelse med angivande av dagen för anmärkningens prövning. Blanketter till sådan underrättelse, avfattade i överensstämmelse med formulär 3 vid denna lag, skola av Konungens befallningshavande hållas vederbörande tillhanda.

44 §.

Varder anmärkning ej ingiven inom föreskriven tid, kommer den ej under prövning.

45 §.

Den 25 juli eller, om söndag då infaller, nästa dag sammanträder på landet för varje valdistrikt valnämnden för prövning av de mot röstlängden framställda anmärkningar. Samma lag vare i stad för magistraten, dock att sammanträde, som skulle hållas å måndag, i stället äger rum nästa dag. Sammanträdet skall börja klockan 10 förmiddagen, och vare förhandlingarna offentliga.

Sedan vid sammanträdet tillfälle lämnats till bemötande av gjorda anmärkningar med rätt för den, mot vilkens rösträtt anmärkning blivit

enligt 42 § framställd, att åberopa jämväl omständigheter, som inträffat efter den 15 juli, skall valnämnden eller magistraten över varje i behörig tid framställd anmärkning omedelbart eller senast dagen efter slutad förhandling avkunna beslut, som, med angivande i korthet av skälen därför, tecknas å den prövade anmärkningskriften.

I röstlängden införas de rättelser, som av dessa beslut föranledas.

Röstlängden, sålunda rättad, underskrives av valnämnden eller magistraten. Har anmärkning mot röstlängden ej inom behörig tid framställts, varde intyg därom av valnämndens ordförande eller magistraten tecknat å längden.

46 §.

1. Vill någon klaga över beslut, som i 45 § sägs, göra härom anmälan hos valnämndens ordförande eller magistraten genast eller sist å tredje dagen från den dag, då beslutet avkunnades, och ingive sina besvär till Konungens befallningshavande sist före klockan 12 å tionde dagen från sistnämnda dag.

Det åligger valnämndens ordförande eller magistraten att, då anmälan om besvär sker, därom göra anteckning vid beslutet å anmärkningskriften samt att, sedan den för anmälan bestämda tid utlupit, ofördröjligen insända till Konungens befallningshavande utdrag av röstlängden i de delar, som angå besvär, varom anmälan skett, ävensom handlingarna rörande dessa besvär.

2. Avse besvären annan än klaganden, skola de ingivas i två exemplar; och vare i sådant fall klaganden skyldig att genast åter uttaga det ena exemplaret av de ingivna besvärshandlingarna och låta det tillställas den, som besvären avse, samt inom den tid av minst två, högst tio dagar, som Konungens befallningshavande efter omständigheterna i varje särskilt fall bestämmer, till Konungens befallningshavande inkomma med bevis om dagen för delgivningen.

47 §.

Göres ej anmälan, som i 46 § 1 mom. sägs, eller ingivas ej besvären inom föreskriven tid, eller inkommer ej bevis, som i 46 § 2 mom. sägs, inom därför bestämd tid, varda besvären ej upptagna till prövning.

48 §.

Har före utgången av den för ingivande av delgivningsbevis bestämda tid klaganden låtit besvärshandlingarna tillställas den, som be-

svären avse, äge denne tillfälle att inom den tid av minst två, högst tio dagar, som Konungens befallningshavande utsätter, räknad från dagen för handlingarnas delgivning, till Konungens befallningshavande inkomma med förklaring.

49 §.

Vad i avseende å besvärshandlingars delgivning och ingivande av bevis därom samt förklarings avgivande bör iakttagas så ock påföljden för försummelse att i rätt tid inkomma med delgivningsbevis skall tecknas på besvärsskriften.

50 §.

Då inkommet besvärsmål är i skick att kunna avgöras, teckne Konungens befallningshavande å besvärshandlingarna sitt beslut och åter-sände handlingarna till valnämndens ordförande eller magistraten. De rättelser, som av Konungens befallningshavandes beslut föranledas, skola av ordföranden eller magistraten i röstlängden införas.

Ej må besvärshandlingar till part återställas.

51 §.

Över Konungens befallningshavandes beslut må särskild klagan ej föras. Anföras besvär över valförrättning, vid vilken beslutet tjänat till efterrättelse, må i sammanhang därmed talan mot beslutet fullföljas.

52 §.

Har emot röstlängd, som blivit i föreskriven ordning framlagd, anmärkning ej förekommit, eller har i anledning av framställd anmärkning beslut givits och rättelse, där sådan ifrågakommer, i längden gjorts, lände den röstlängd vid riksdagsmannaval, som därefter, intill dess ny röstlängd på enahanda sätt kommit till stånd, hålles, till ovillkorlig efterrättelse, där ej, på sätt nedan stadgas, rättelse skall i längden verkställas.

Har på klagan, som i samband med besvär över valförrättning blivit förd, röstlängden i någon del förklarats felaktig, skall, evad felaktigheten länt till förrättningens upphävande eller ej, Konungens befallningshavande i längden införa de av beslutet föranledda rättelser.

53 §.

Ej må vid klagan över beslut i fråga om anmärkning mot röstlängd andra bevis gälla än de, som hos valnämnden eller magistraten varit i laga ordning företedda.

Om valets kungörande och förrättande.

54 §.

Valförrättare vare på landet valnämnden; i stad, som utgör ett valdistrikt, magistraten; och i annan stad magistratens deputerade, varom i 91 § här nedan sägs.

55 §.

När val till andra kammaren skall äga rum, låte Konungens befallningshavande därom i god tid förut utgå kungörelse, som uppläses i kyrkorna och införes i ortstidningar. I kungörelsen upptages antalet av dem, som skola väljas inom valkretsen, och utsättes, utom dag och tid för valet, valstället inom varje valdistrikt samt tid och ställe för rösternas sammanräknande. Kungörelsen skall tillika innehålla erinran om den skyldighet, som jämlikt 70 § åligger valförrättare, att ofördröjligen till Konungens befallningshavande insända valkuvert, valprotokoll och röstlängd.

56 §.

Då nya val i hela riket till andra kammaren böra äga rum, skola i stad, som bildar mer än en valkrets, val förrättas samtidigt i alla valkretsar.

57 §.

Valet äger rum inför öppna dörrar. Ej må därvid tal hållas, eller tryckta eller skrivna upprop till de väljande tillåtas inom vallokalen.

Det åligger de närvarande att ställa sig till efterrättelse de föreskrifter, som valförrättaren för ordningens upprätthållande och valförrättningens behöriga fortgång finner skäl meddela. Uppstår oordning, som ej kan avstyra, äge valförrättaren att avbryta förrättningen.

I vallokal skall exemplar av denna lag finnas anslaget.

58 §.

Valet skall börja klockan 9 förmiddagen och fortgå till klockan 2 eftermiddagen samt därefter fortsättas å landet från klockan 6 till klockan 8 och i stad från klockan 5 till klockan 9 eftermiddagen; dock att, där allmän gudstjänst å valdagen hålles inom valdistriktet, uppehåll göres för den tid gudstjänsten pågår.

Där å någon ort andra tider för valets förrättande finnas mera lämpliga, äge Konungens befallningshavande att därom på framställning av valförrättaren förordna, med iakttagande att tillträde till valet skall finnas minst två timmar före klockan 3 eftermiddagen och minst en timme efter klockan 6 eftermiddagen.

59 §.

Vid valet skola begagnas valsedlar av vitt papper utan kännetecken. Å valsedel må före namnen utsättas partibeteckning (partinamn eller annan beteckning i ord för viss grupp av *väljare* eller för viss meningsriktning).

Namnen skola å valsedeln uppföras i en följd, det ena under det andra, och må utgöra högst två utöver det antal riksdagsmän valet avser. Av namnen anses så många, från början räknat, som motsvara antalet riksdagsmän, avse själva riksdagsmannavalet och de övriga allenast val av efterträdare åt avgången riksdagsman. Har å valsedeln medelst en linje avskilts ett mindre antal namn, från början räknat, anses dock allenast de sålunda avskilda främsta namnen avse själva riksdagsmannavalet.

Valsedel bör innehålla tydlig uppgift på den eller de utseddas namn, titel eller yrke och hemvist så ock den beteckning i övrigt, som kan vara nödig för att fullt otvetydigt utmärka, vem eller vilka åsyftas.

60 §.

Vid förrättningen skola kuvert av ogenomskinligt papper, lika till storlek och beskaffenhet, tillhandahållas *väljarna* för det ändamål, varom

61 § förmäles. Innan valkuvert utlämnas, skall valförrättaren därå intrycka en stämpel, utvisande det valdistrikt, där förrättningen äger rum.

Omedelbart före röstningens början skall ordföranden visa de närvarande, att valurnan är tom.

61 §.

En var, som anmäler sig till valet, erhåller vid valbordet ett valkuvert.

I vallokalen skola till lämpligt antal finnas avskilda platser, avsedda att möjliggöra för en var att med valhemlighetens bevarande kunna inlägga sin valsedel i kuvertet. För sådant ändamål skola dessa platser vara inrättade med skärmar eller annat dylikt, dock så anordnat att för såväl valförrättaren som allmänheten är synligt, när en plats är upptagen; och åligger det valförrättaren att vaka över att *väljares* förhållande där ej må av någon kunna iakttagas.

Efter det *väljaren* vid någon av omförmälta särskilda platser inlagt sin valsedel i kuvertet och tillslutit detsamma, överlämnar han utan dröjsmål personligen kuvertet till ordföranden. Sedan denne förvisat sig om, att den, som vill rösta, är i röstlängden upptagen såsom röstberättigad, och tillsett, att kuvertet är behörigen stämplat men eljest på utsidan omärkt, nedlägger ordföranden kuvertet i valurnan, i sammanhang varmed i röstlängden vid den röstandes namn göres anteckning, att rösträtten utövats.

Valkuvert, som saknar behörig stämpel eller är å utsidan märkt med annat kännetecken, varde ej mottaget.

62 §.

Väljare, som på grund av kroppsligt fel är oförmögen att i föreskriven ordning avgiva sin röst, äge att till biträde vid röstningen anlita den, han själv därtill utser.

63 §.

Äro äkta makar båda röstberättigade, må den ena av dem ingiva valsedel genom andra maken. Vill make begagna den rätt nu är sagd, skall valsedelsförsändelse anordnas tidigast fjorton dagar före valet på sätt nedan sägs.

För valsedelsförsändelse skall användas ett innerkuvert och ett ytterkuvert, som tillhandahållas genom statsverkets försorg. Ej må för ändamålet andra kuvert brukas.

Väljaren skall själv frivilligt inlägga sin valsedel i innerkuvertet och tillsluta detta samt i närvaro av ett ojävigt vittne inlägga innerkuvertet i ytterkuvertet, vilket omedelbart därpå av väljaren tillslutes. En å ytterku-

vertet anbragt förklaring att sålunda tillgått skall därefter av väljaren egenhändigt undertecknas. Vid namnet tecknas uppgift å det valdistrikt, väljaren vid tiden för valet tillhör, och hans hemvist inom valdistriktet.

Vittnet intygar å ytterkuvertet, att väljaren egenhändigt undertecknat ovannämnda förklaring, med angivande av dag och ort för intygets meddelande.

64 §.

Kuvert för valedelsförsändelse, varom i 63 § sägs, skola i god tid före valet finnas tillgängliga på landet hos ordförande och ledamöter i valnämnd och i kommunalnämnd, i stad hos magistraten ävensom hos de jänstemän eller andra personer, åt vilka magistraten uppdrager att i sådant hänseende tillhandagå väljarna.

65 §.

Äkta make, som vill avgiva valedel för andra maken, avlämnar vid valförrättningen till ordföranden valedelsförsändelse, varom i 63 § sägs. Finnes, att båda makarna äro i röstlängden upptagna såsom röstberättigade, att ytterkuvertet är sådant som i 63 § andra stycket föreskrives, samt att därå äro tecknade förklaring av väljaren ävensom vittnesintyg i behörigt skick, och förekommer ej skälig anledning att ytterkuvertet blivit efter tillslutandet öppnat, bryter ordföranden ytterkuvertet; i annat fall varde det ej mottaget.

Sedan ordföranden därefter tillsett, att innerkuvertet är utan annat märke än ändamålsbeteckningen, stämplas detsamma såsom i 60 § sägs, och nedlägges i valurnan, i sammanhang varmed i röstlängden vid den röstandes namn göres anteckning, att rösträtten utövats.

Är innerkuvert ej sådant som i 63 § andra stycket föreskrives eller finnes å dess utsida annat märke än ändamålsbeteckningen, varde det ej mottaget.

66 §.

Ej må någon i annan ordning, än nu är sagd, sin rösträtt utöva; dock att om rätt att i visst fall ingiva valedel till Konungens befallningshavande gäller vad i 71—75 §§ här nedan stadgas.

67 §.

Då uppehåll i valförrättningen sker, skall valurnan omsorgsfullt förseglas under minst två närvarandes sigill samt därefter sättas i säkert

förvar; och bör, innan förseglingen vid förrättningens fortsättande borttages, valförrättaren inför öppna dörrar förvissa sig om att sigillen äro obrutna.

68 §.

De väljare, som vid det klockslag, då uppehåll i valet göres eller valet skall sluta, äro tillstådes i vallokalen eller, om utrymme där saknas, å anvisad plats därintill men ej då hunnit delta i valet, äga rätt att avlämna sina valsedlar.

69 §.

När alla, som vid det för valets slut fastställda klockslag äga tillträde till valet, avlämnat sina valsedlar, förklare ordföranden röstningen avslutad.

Omedelbart därefter uttagas valkuverten ur valurnan och räknas öppnade. I det protokoll, som i överensstämmelse med det vid denna lag fogade formulär 4 med därå gjorda anvisningar skall föras vid förrättningen, antecknas antalet valkuvert. Jämväl räknas och upptages i protokollet antalet av de personer, som enligt anteckningarna i röstlängden deltagit i valet.

Valkuverten inläggas härefter i hållfast omslag, som omsorgsfullt förseglas under minst två närvarandes sigill. De sålunda åsatta sigillen skola jämväl i protokollet avtryckas.

70 §.

Sedan valprotokollet upplästs och dess riktighet bekräftats av ordföranden och två av de närvarande, avslutas valförrättningen med tillkännagivande av tid och ställe, som blivit utsatt för rösternas sammanräknande.

Valförrättaren insände därefter ofördröjligen till Konungens befallningshavande valkuverten, valprotokollet och röstlängden. Sker insändandet med allmänna posten, skall försändelsen assureras.

Om rätt för väljare att i vissa fall ingiva valsedel omedelbart till Konungens befallningshavande.

71 §.

Väljare, som tillhör någon av nedanstående yrkes- eller tjänstegrupper, må, i den ordning i 72—74 §§ föreskrives, avgiva valsedel genom förbihang till riksdagens protokoll 1918. 14 saml. Nr 268.

sändelse omedelbart till Konungens befallningshavande; dock att sådan rätt ej må utövas i annat fall än då, enligt vad vid tiden för försändelsens anordnande kan tagas för visst, hinder för väljarens personliga inställelse vid valförrättningen möter på grund därav, att yrkets eller tjänstens utövning betingar hans vistande utom valdistriktet den dag, då valet äger rum.

Hindret skall styrkas på sätt i 74 § stadgas.

Den rätt nu är sagd tillkommer:

- 1) den som utövar militärtjänst;
- 2) den som utövar sjömansyrket eller såsom deltagare för egen eller annans räkning i fiske i öppen sjö eller i annan egenskap tillhör besättning eller annan personal å fartyg;
- 3) den som tillhör personalen vid statens järnvägar eller vid enskilt järnvägsföretag eller vid postverket, tullverket eller lots- eller fyrväsendet.

72 §.

Till val på grund av 17 § 1 mom. riksdagsordningen må valsedelsförsändelse, varom i 71 § sägs, ej anordnas tidigare än den 20 augusti det år valet sker, och till val i annat fall ej tidigare än dagen för Konungens befallningshavandes kungörelse om valet. Ej heller må försändelse i något fall anordnas senare än valdagen.

Valsedelsförsändelse skall anses vara anordnad den dag, det i 74 § omnämnda vittnesintyget underskrives.

73 §.

Vid anordnande av valsedelsförsändelse enligt 71 § skall väljaren anlita ojävigt vittne.

Vistas väljaren inom riket, skall såsom vittne anlitas på landet ordförande eller ledamot i valnämnd eller i kommunalnämnd samt i stad tjänsteman, som av magistraten förordnas.

Vistas väljaren utom riket, skall han såsom vittne anlita svensk konsul eller ock, där väljaren tillhör besättning eller annan personal å svenskt fartyg, dettas befälhavare eller, i händelse av förfall för denne, hans närmaste man.

De personer, som ovan nämnts, vare pliktiga att, när de därom anmodas, tillhandagå väljare såsom nu är sagt.

I fråga om viss grupp av väljare äge Konungen förordna, vilka personer ytterligare må kunna anlitas såsom vittne.

Är väljaren ej personligen känd för vittnet, åligge honom att styrka sin identitet antingen genom intygande av trovärdig person eller ock medelst prästbevis, debetsedel, arbets- eller sjöfartsbok eller annan tillfyllestgörande handling.

74 §.

Vid anordnande av valsedelsförsändelse enligt 71 § skall väljaren använda ett innerkuvert med vidhängande blankett och ett ytterkuvert, vilka genom statsverkets försorg tillhandahållas. Ej må andra kuvert för ändamålet brukas.

Väljare är berättigad att av vittne, som han jämlikt 73 § anlitar, erhålla erforderliga kuvert.

Om valsedel gäller vad i 59 § stadgas.

Väljaren skall i enrum inlägga sin valsedel i innerkuvertet och tillsluta detta.

Därefter skall i vittnets närvaro å den innerkuvertet vidhängande blanketten tecknas noggrann upplysning angående de av valmannens yrke eller tjänst förorsakade omständigheter, som förhindra hans personliga närvaro vid valförrättningen, ävensom förklaring att han frivilligt och i enrum inlagt sin valsedel i kuvertet och själv tillslutit detta. Vad sålunda tecknats å blanketten skall av väljaren egenhändigt underskrivas. Tillika skola å blanketten angivas yrke eller tjänsteställning, valdistrikt, som väljaren vid tiden för valet tillhör, och hemvist inom valdistriktet, så ock de omständigheter i övrigt, angående vilka Konungen föreskriver, att uppgift härvid skall meddelas.

Vittnet skall å blanketten vitsorda de omständigheter, vilka av valmannen angivits såsom förfallogrund, och intyga, att väljaren egenhändigt skrivit sitt namn å blanketten såsom ovan sagts samt att han omedelbart dessförinnan befunnit sig i enrum, ävensom ock angiva dag och ort för intygets meddelande.

Innerkuvertet med vidhängande blankett skall av väljaren i vittnets närvaro inläggas i ytterkuvertet. Detta tillslutes och adresseras till Konungens befallningshavande i vederbörande län (eller, om väljaren tillhör valdistrikt inom Stockholms stad, till Överståthållareämbetet). En å ytterkuvertet anbragt uppgift, att det innehåller väljarens valsedel, skall av väljaren egenhändigt underskrivas. Tillika angives det valdistrikt väljaren tillhör och hans hemvist inom distriktet.

Vittne, som jämlikt 73 § är pliktigt att tillhandagå väljare så som där

sägs, vare, då särskild anmodan därom framställes, skyldigt att ombesörja försändelsens befordran.

Överlämnas försändelsen åt allmänna posten, skall den rekommenderas.

75 §.

Närmare föreskrifter för tillämpningen av stadgandena i 73 och 74 §§ meddelas av Konungen.

Om rösternas sammanräknande och valets avslutande.

76 §.

Det åligger Konungens befallningshavande att i god tid före röstsammanräknandet tillse, att valkuvert, valprotokoll och röstlängd inkommit från alla valdistrikt, samt, där så ej skett, från försumlig valförrättare infordra vad som felas.

Då valsedelsförsändelse, varom i 74 § sägs, ankommit till Konungens befallningshavande, skall anteckning därom med uppgift å dagen för ankomsten ske i bok, som för ändamålet upplagts. Försändelserna förvaras under lås.

77 §.

Å utsatt tid och ställe verkställes av Konungens befallningshavande inför öppna dörrar sammanräknandet av de vid valet avgivna röster.

De från valförrättarna insända protokollen över röstningen granskas var för sig, och sigillen å omslaget till de vid varje protokoll fogade valsedlar jämföras med de sigill, som äro å protokollet avtryckta. Förekommer därvid ej skälig anledning, att omslaget efter till slutningen blivit öppnat, brytes förseglingen. I annat fall lämnas omslaget orubbat, och de däri inneslutna valsedlar inverka ej på valet.

Hava valsedelsförsändelser, varom i 74 § sägs, ankommit, räknas desamma och antalet jämföres med den över dylika försändelser förda boken. Därefter brytas försändelsernas ytterkuvert. Har försändelse ankommit senare än dagen efter valet eller har därtill begagnats annat ytterkuvert än i nämnda § föreskrives eller förekommer skälig anledning att ytterkuvert efter till slutandet blivit öppnat, lämnas kuvertet obrutet och däri innesluten valsedel vare utan verkan på valet.

Sedan ytterkuverten brutits, granskas innerkuverten med vidfästade

blanketter. Finnas flera kuvert härröra från samma valman, äro de alla ogilla och läggas orubbade åsido.

I övrigt skall tillses,

att den som avgivit valsedeln är i röstlängden upptagen såsom röstberättigad och icke har inför valförrättare utövat sin rösträtt,

att han jämlikt 71 § är behörig att i förevarande ordning avgiva valsedel,

att valsedel avgivits inom den i 72 § stadgade tid och i enlighet med föreskrifterna i 73 och 74 §§,

samt att innerkuvertet är utan annat märke än ändamålsbeteckningen.

Brister något i nu nämnda hänseenden, lägges innerkuvertet orubbat åsido såsom ogillt. I annat fall avskiljes blanketten och kuvertet nedlägges i en urna, i sammanhang varmed i röstlängden vid den röstandes namn antecknas, att rösträtten utövats.

78 §.

Efter det protokollen från de särskilda valdistrikten upplästs, de innerkuvert, som nedlagts i en urna, uttagits ur denna, samt valsedlarna uttagits ur dessa kuvert och ur de från valförrättarna insända valkuverten och granskats, pröve Konungens befallningshavande valsedlarnas giltighet och meddele de beslut, vartill valsedlarna och protokollen må giva anledning.

79 §.

Ogill är valsedel:

till vilken använts annat än vitt papper;

å vilken finnes något kännetecken, som kan antagas vara med avsikt där anbragt;

vilken upptager partibeteckning å annat ställe än ovanför namnen.

Finnas i ett kuvert två eller flera valsedlar, vare de alla ogilla.

80 §.

Upptager valsedel namn på någon, som ej är valbar, eller framgår i avseende å något där förekommande namn ej fullt otvetydigt, vem som därmed åsyftas, eller är något namn å sedeln överstruket, anses sådant namn såsom obefintligt.

Finnas å valsedel flera namn än som enligt 59 § är medgivet, anses de sista övertaliga namnen såsom obefintliga.

Valsedel, som lyder å färre namn än det antal riksdagsmän valet avser, vare ändock giltig.

81 §.

Rösterna sammanräknas och valets utgång bestämmes enligt de i 19, 20 och 22 §§ angivna grunder.

82 §.

Hava vid valet riksdagsmän icke blivit till föreskrivet antal utsedda, anställs ofördröjligen nytt val för besättande av den eller de återstående platserna.

83 §.

Vid förrättningen låte Konungens befallningshavande föra protokoll, i vilket antecknas utom annat, som vid förrättningen förekommit, huru många giltiga och ogiltiga valsedlar avgivits *inför valförrättaren* i varje valdistrikt, *huru många försändelser ankommit på grund av stadgandet i 71 §, huru många innerkuvert som öppnats, och huru många giltiga och ogiltiga valsedlar som innehållits i dessa kuvert*, de olika grupper, i vilka valsedlarna blivit ordnade, antalet giltiga valsedlar i varje grupp, den ordning mellan namnen å valsedlarna, vilken inom varje grupp blivit bestämd, partigruppernas rösttal, de övriga jämförelsetal, som varit bestämmande vid fördelningen av platserna mellan grupperna, det antal platser, som tilldelats varje grupp, samt slutligen de valda riksdagsmännens namn.

Samtliga valsedlar inläggas, de godkända och de underkända var för sig i omslag, vilka, innan förrättningen avslutas, förses med minst två närvarandes sigill, varom anteckning sker i protokollet. De sålunda inlagda valsedlarna skola jämte de anteckningar, vilka, på sätt i 19 § sägs, blivit vid valet förda, förvaras intill utgången av den tid, för vilken valet gäller.

84 §.

Kan förrättningen icke på en dag bringas till slut, eller varder eljest nödigt att densamma uppskjuta eller avbryta, skola alla valsedlar inläggas i omslag, vilka förseglas under minst två närvarandes sigill. Dessa omslag jämte andra till valet hörande handlingar skola därefter läggas

i säkert förvar; och må förrättningen ej ånyo företagas, innan de närvarande förvissat sig om att de åsatta sigillena äro obrutna.

85 §.

Valets utgång kungöres omedelbart genom uppläsning av valprotokollet. Med protokollets uppläsning är valförrättningen avslutad.

86 §.

Fullmakt för vald riksdagsman utfärdas av Konungens befallningshavande. Sådan fullmakt skall hava följande lydelse:

»Vid röstsammanräkning, som den (dag, månad, år) hållits för (valkretsens namn) har» N. N. »blivit utsedd till ledamot av riksdagens andra kammare för en tid av *fyra* år, räknade från och med den 1 januari nästkommande år» (eller om valet hållits efter *fyraårsperiodens* början: »för tiden till den 1 januari år»); »varom detta länder till bevis och fullmakt.» Ort och tid.

87 §.

Har någon, som blivit vald till riksdagsman, av sagt sig uppdraget och prövas avsägelsen giltig, då skall Konungens befallningshavande ofördröjligen vid offentlig förrättning så kungjord, som i 26 § sägs, verkställa ny röstsammanräkning enligt de i 21 § angivna grunder. Den, som erhållit högsta rösttalet, inträde såsom ledamot i den avgångnes ställe. Mellan lika rösttal skilje lotten.

Samma lag vare, då riksdagsman eljest avgått före utgången av den tid, för vilken han blivit vald.

Efter sammanräkningens avslutande skola valsedlarna åter inläggas under försegling.

88 §.

Vid förrättning, som i nästföregående § avses, skall Konungens befallningshavande i protokoll upptaga de föreliggande omständigheterna samt vilken på grund därav skall inträda i den avgångnes ställe. Sedan detta protokoll vid förrättningen upplästs, utförde Konungens befallningshavande omedelbart fullmakt för den sålunda utsedde.

Sådan fullmakt skall vara av följande lydelse:

»Sedan» N. N. »blivit utsedd till ledamot av riksdagens andra

kammare för (valkretsens namn) för en tid av *fyra* år, räknade från och med den 1 januari år» (eller om den avgångne utsetts först efter *fyraårsperiodens* början: »för tiden till den 1 januari år»), »men denna plats blivit ledig, har vid förrättning enligt 87 § av lagen om val till riksdagen» N. N. »blivit utsedd att inträda såsom ledamot av nämnda kammare för tiden till den 1 januari år» (eller om förrättningen hållits före *fyraårsperiodens* början: »för sagda tid»); »varom detta länder till bevis och fullmakt.» Ort och tid.

89 §.

Finnes, i fall, som i 87 § avses, å där omförmälta valsedlar icke namn å någon, som kan inträda såsom ledamot i den avgångnes ställe, då skall nytt val anställas för besättande av den lediga platsen.

Samma lag vare, där fel, som på besvär över den omedelbara utgången av valet förklarats hava förelupit, är sådant, att det ej kan avgöras, vem som bör inträda i den avgångnes ställe.

Allmänna bestämmelser.

90 §.

Vad ovan är stadgat i avseende å magistrat vare i stad, där magistrat ej finnes, gällande om den för sådan stad särskilt tillsatta styrelse.

91 §.

Äro i stad flera valdistrikt, skall magistraten för varje valdistrikt utse tre eller flera deputerade att vara valförrättare i distriktet. Av dessa förer den främste ordet. Protokollet över valförrättningen föres av den, magistraten därtill utsett.

Till deputerad må i fall av behov utses den, som eljest ej tillhör magistraten.

92 §.

Om besvär över val till andra kammaren är stadgat i riksdagsordningen.

93 §.

I de ärenden rörande val till andra kammaren, varom i denna lag förmäles, må det vara en var tillåtet att, under iakttagande av behörig tid och ordning, på eget äventyr till myndighet insända handlingar i betalt brev med allmänna posten; dock att om valsedelsförsändelse, varom i 74 § sägs och som med posten insändes, gäller vad i sista stycket av nämnda § föreskrives.

Vad här ovan i denna § stadgas äger ej tillämpning i fråga om besvär.

94 §.

Infaller å söndag eller annan allmän helgdag tid, då anmärkning mot röstlängd, som i 42 § sägs, sist bör framställas eller då åtgärd för talans fullföljande eller bevarande sist bör företagas, må anmärkningen framställas eller åtgärden vidtagas å nästa söckendag.

95 §.

Valnämnden eller magistraten åligger ombesörja, att de anordningar, som i 61 § avses, ordentligen verkställas.

Kostnaden för dessa anordningar och för kungörande, som åligger valnämndens ordförande eller magistrat, ävensom, med de undantag, som av 96 § föranledas, utgifter för stämplat och valkuvert skola gäldas av kommunerna, vilka jämväl hava att tillhandahålla lämpliga vallokaler.

96 §.

Ytterkuvert och innerkuvert, varom i 63 och 74 §§ sägs, bekostas av statsverket. Kuverten skola vara av ogenomskinligt papper och försedda med ändamålsbeteckning samt, vad varje särskilt slag angår, lika till storlek och beskaffenhet.

Formulär till ändamålsbeteckning å kuverten samt till förklaring och vittnesintyg å ytterkuvert, enligt vad i 63 § föreskrives, ävensom till blankett till innerkuvert och uppgift å ytterkuvert enligt 74 § fastställas av Konungen.

Övergångsstadgande.

Genom denna lag upphäves lagen om val till riksdagen den 26 maj 1909.

Den nya lagen träder i kraft den dag, då det vilande förslaget till ändrad lydelse av §§ 6, 7, 9, 16, 19, 21 och 24 riksdagsordningen och till övergångsstadgande däri, efter att hava av riksdagen antagits, varder av Konungen gillat.

Elektorer för städer, som ej deltaga i landsting, skola genom särskild valförrättning under maj månad det år, då lagen träder i kraft, utses för tiden från valförrättningens avslutande till utgången av år 1922, dock att för Stockholms stad tiden för uppdraget utgår först den 31 mars 1923. Kallelse till valet utfärdas och kungöres i den ordning, som i fråga om val av stadsfullmäktige gäller.

Formulär 1.

Formulär till kungörelse om framläggande av röstlängd.**Kungörelse.**

Härmed tillkännagives, att röstlängd till efterrättelse vid val till Riksdagens andra kammare i N. N. valdistrikt finnes under tiden från och med den 3 till och med den 9 juli framlagd i — — —¹⁾ för att där vara för granskning tillgänglig; och erinras tillika, att den, vilken rösträtt enligt denna längd ej tillkommer, men som för sig vill påstå sådan rätt, eller den, som anser, att annan icke må vara i längden upptagen såsom röstberättigad, äger att sina anmärkningar, skriftligen avfattade och åtföljda av de bevis han vill åberopa, ingiva till — — —²⁾ sist å . . .³⁾ dagen den —³⁾ juli före klockan 12 på dagen, ävensom att prövning av de mot röstlängden framställda anmärkningar äger rum i — — —⁴⁾ . . .⁵⁾ dagen den — — —⁵⁾.

Ort och tid.

Underskrift.**Anvisningar:**

¹⁾ Här angives den lokal, i vilken röstlängden kommer att framläggas. Vid bestämmande av lokal iakttages, att behörig tillsyn över längden må kunna å det angivna stället utövas till förekommande av att eljest anteckning i längden skulle av någon kunna verkställas.

²⁾ Valnämndens ordförande, magistrat eller stadsstyrelse.

³⁾ Här utsättes med angivande av veckodag och datum den tid, inom vilken anmärkningarna sist skola vara ingivna; det är den 15 juli eller, om söndag då infaller, näst påföljande söckendag.

⁴⁾ Sockenstuga, rådhus eller annan lämplig lokal.

⁵⁾ Här utsättes med angivande av veckodag och datum den för anmärkningars prövning bestämda tid, som är den 25 juli eller, om söndag då infaller, näst påföljande söckendag.

Formulär 2.

Formulär till underrättelse enligt 41 §.

Jämlikt den röstlängd, som detta år upprättats för att i N. N. valdistrikt tjäna till efterrättelse vid val till Riksdagens andra kammare, varder Eder härigenom meddelat, att Ni på grund av att — — — — —
 — — — — —¹⁾
 icke är i röstlängden antecknad såsom röstberättigad.

Därest Ni vill för Eder påstå rätt till deltagande i riksdagsmannaval, vid vilket nämnda röstlängd skall begagnas, äger Ni att Edra anmärkningar, skriftligen avfattade och åtföljda av de bevis, Ni vill åberopa, ingiva till — — —²⁾ sist å . . .³⁾ dagen den —³⁾ juli före klockan 12 på dagen, och kommer prövning av sådana anmärkningar att äga rum i — — —⁴⁾ . . .⁵⁾ dagen den —⁵⁾ juli med början klockan 10 förmiddagen.

Poststämpelns datum.

Underskrift.

Anvisningar:

- ¹⁾ Här införs den eller de omständigheter, på grund varav vederbörande från rösträtt utesluts.
- ²⁾ Valnämndens ordförande, magistrat eller stadsstyrelse.
- ³⁾ Här utsättes med angivande av veckodag och datum den tid, inom vilken anmärkningarna sist skola vara ingivna; det är den 15 juli eller, om söndag då infaller, näst påföljande söckendag.
- ⁴⁾ Vederbörande lokal.
- ⁵⁾ Här utsättes med angivande av veckodag och datum den för anmärkningars prövning bestämda tid, som är den 25 juli eller, om söndag då infaller, näst påföljande söckendag.

Formulär 3.

Formulär till underrättelse enligt 43 §.

Härigenom varder Eder till kännedom meddelat: att i rätt tid anmärkning . . . framställts däremot, att i den röstlängd, som detta år upprättats för att i N. N. valdistrikt tjäna till efterrättelse vid val till Riksdagens andra kammare, Ni upptagits såsom röstberättigad; samt att anmärkning . . . avse . . ., att

Prövning av anmärkning . . . äger rum i — — — ¹⁾ . . . ²⁾ dagen den —²⁾ juli med början kl. 10 förmiddagen, då tillfälle lämnas Eder att bemöta anmärkning . . .

Poststämpelns datum.

Underskrift.

Anvisningar:

¹⁾ Vederbörande lokal.

²⁾ Här utsättes med angivande av veckodag och datum den för anmärkningars prövning bestämda tid, som är den 25 juli eller, om söndag då infaller, näst påföljande söckendag.

Formulär till protokoll vid riksdagsmannaval.

Protokoll i N. N. valdistrikt vid val av ledamot i riksdagens andra kammare å — — — (vallokalen) i — — — — (orten) den — — — (dag, månad och år).

Till förrättande av det riksdagsmannaval, som blivit utsatt att hållas härstädes denna dag, sammanträdde klockan — — — — — den för sådant ändamål utsedda valnämnd (eller i stad som utgör ett valdistrikt: »stadens magistrat»; eller i stad, som består av flera valdistrikt: »magistratens deputerade»).

----- 1)

Valet fortgick till klockan — — eftermiddagen med uppehåll — — 2)

Vid valet avgåvo — — — — 3) röstande i vederbörlig ordning valkuvert.

----- 4)

Samtliga valkuvert inlades efter verkställd räkning i ett omslag, vilket förseglades med de — — 5) sigill, som här nedan finnas avtryckta.

----- 6)

Vid protokollet
N. N.

Att detta protokoll vid valförrättningen upplästs och befunnits riktigt bekräftas.

N. N.

Ordförande vid valet.

N. N.

N. N.

Anvisningar:

- 1) Har valet till följd av gudstjänst ej kunnat börja å bestämd tid, varde det här anmärkt.
- 2) Här angives tiden, varunder uppehåll i förrättningen, även på grund av gudstjänst, ägt rum.
- 3) Antalet.
- 4) Har någon förvägrats att utöva rösträtt, varde det, med tydligt angivande av personens namn och orsaken till denna vägran, här anmärkt.
- 5) Antalet, som skall vara minst två.
- 6) Här upptages vad i övrigt förekommit av beskaffenhet att bära i protokollet antecknas.

Riksdagen har vidare beslutat att till Eders Kungl. Maj:t göra följande hemställanden, nämligen

3:o) att Eders Kungl. Maj:t ville taga under övervägande, i vad mån gällande regler om utseende av ersättare åt ledamöter av första kammaren äro i behov av omarbetning, ävensom för riksdagen framlägga de förslag, som härav må kunna föranledas;

4:o) att Eders Kungl. Maj:t ville taga under övervägande, i vad mån gällande bestämmelser om ansvar för obehörigt förfarande vid allmänna val äro i behov av omarbetning för deras förtydligande och fullständigande, ävensom för riksdagen framlägga de förslag, som härav må kunna föranledas.

Jämväl beträffande de skäl, som föranlett sistberörda hemställanden, får riksdagen hänvisa till riksdagens första särskilda utskotts förutnämnda utlåtande nr 1.

Stockholm den 30 maj 1919.

Med undersåtlig vördnad.
